

DE PREMIEJACHT OP ADDERS IN FRANKRIJK

Een beroep in (prentbrief)kaart gebracht. Deel 6: Jean Martin, bijgenaamd Père Martin

BOUNTY HUNTING FOR VIPERS IN FRANCE

The picture postcard mapping of a profession. Part 6: Jean Martin, nicknamed Père Martin

Ron Bronckers
Wethouder Meertensstraat 14
6325 DB Berg en Terblijt
ronbronckers@zonnet.nl

Ron Bronckers
Wethouder Meertensstraat 14
6325 DB Berg en Terblijt
The Netherlands
ronbronckers@zonnet.nl

Inleiding

Jean Martin werd geboren in 1869 te Coron (Maine-et-Loire). Over zijn doorgaans onopvallende leven is weinig bekend, maar zijn activiteit als adderjager (zie afbeelding 1) bezorgde hem enige publiciteit. Hij was spoorwegwerker van beroep bij de Compagnie van Anjou in Saint-Laurent-de-la-Plaine en overleed in 1928.

Deze bijdrage gunt ons een blik door de ogen van een journalist en een plichtsgetrouwe rentmeester, die afzonderlijk van elkaar berichtten over deze man in de periode 1910-1913.

Voorpaginanieuws

Op 22 november 1910 verscheen er een artikel over Jean Martin in de populaire krant *Le Petit Journal*. Op de voorpagina prijkt een foto van hem (zie afbeelding 2) begeleid door de volgende tekst:

EEN ADDERJAGER

12.032 reptielen gedood in zes maanden

Een gevoel van afschuw is verbonden aan reptielen welke het ook mogen zijn. Hoe vaak hebben de wandelaars niet, zwervend door het bos, de siësta onder de bladeren verstoord van het reptiel dat, bijna altijd met een zwak gesis, vluchtte. De adder valt de mens niet aan dan wel indien hij zich bedreigd voelt. Zijn beet kan dodelijk worden

Introduction

Jean Martin was born at Coron (Maine-et-Loire) in 1869. Little is known about his otherwise unassuming life, but his activities as a viper hunter (Figure 1) brought him a measure of fame. By profession he was a railway worker with the Compagnie van Anjou at Saint-Laurent-de-la-Plaine, and passed away in 1928.

This article provides a portrait through the eyes of a journalist and a conscientious estate manager, who reported independently on the man during the period 1910-1913.

Front-page news

On November 22nd, 1910 an article about Jean Martin appeared in the popular newspaper *Le Petit Journal*, the front page adorned with his photo (Figure 2) accompanied by the following text:

A VIPER HUNTER

12,032 reptiles killed in six months

Reptiles, of whatever kind, arouse in us a feeling of repugnance. How often have hikers, on an amble through the forest, not found their siesta beneath the foliage disturbed by a reptile that almost always makes off with a soft 'siss'. Vipers will not attack a human unless they feel threatened. Their bite can be lethal and for a long time

en, lange tijd, is men onkundig geweest over welke middelen het slachtoffer direct konden helpen. Wie werd gebeten, stierf. En een onheilspellende reputatie, die door de afzichtelijkheid van het beest wordt verergerd, met zijn vlakke en driehoekige kop, heeft van de adder het afschuwwekkende en bijna fabelachtige beest gemaakt.

De angst voor de adder verhindert ons vaak om te genieten van een mooi zomers landschap, want, liggend op het warme gras, vreest men door een verrast reptiel gebeten te worden; dat is misschien het begin van de behoedzaamheid, maar terwijl zulks wellicht wijsheid inluidt, kunnen wandelaars zich gerustgesteld voelen in de wetenschap dat de adder door handige en moedige mannen wordt achtervolgd.

Het *Petit Journal* dat, herhaaldelijk, de top-prestaties van adderjagers heeft bericht, kon geen verstek laten gaan om een eervolle plaats te geven, te midden van deze dapperen, aan een spoorwegwerker van Maine-et-Loire, de heer Jean Martin.

In zes maanden, van mei tot oktober van dit jaar, heeft de heer Martin 12.032 adders vernietigd, en deze buitengewone balans, die wel een record zou kunnen zijn, onderscheidt zich aldus: mei, 1.270 adders gedood; juni, 1.415; juli, 1.974; augustus, 3.131; september, 3.873; oktober, 369.

Deze cijfers werden ons door de burggraaf van Toulgoët bevestigd, de vriendelijke burgemeester van de gemeente Saint-Laurent-de-la-Plaine, op wiens grondgebied alle vangsten zijn verricht en naar behoren vastgesteld. Aangezien de premie 20 centimes per vernietigde adder is, ziet men dat de dappere spoorwegwerker een vruchtbaar jaar heeft gehad.

Toch moet zijn koelbloedigheid zonder reserve worden toegejuicht. En laten we daaraan toevoegen dat de heer Martin zich bediende van een lokaas om in grote aantallen de reptielen aan te trekken. Hij bewaakt overigens angstvallig het geheim van dit geweldige lokaas, waardoor hij tot resultaten komt die van hem, zonder enige twijfel, de gelukkigste van de adderjagers maakt.

Une Bonne Journée
Le Chasseur de Vipères M. Martin, de Saint-Laurent-de-la-Plaine (M.-et-L.),
M.M.

Afbeelding 1: Jean Martin met een aantal van zijn gedode adders (Coll. R.J.C. Bronckers). / Plate 1: Jean Martin with some of his killed vipers (Coll. R.J.C. Bronckers).

people remained ignorant of the remedies directly available to the victim. Those that were bitten died. And a sinister reputation, rendered all the worse by the ugliness of the creature, with its flat, triangular head, has made of the viper a loathsome, near-fabulous beast.

Fear of the viper often precludes us from enjoying the fine summer countryside, for lying on the warm grass one is wary of being bitten by a startled reptile; but while this may be the portent of new-found wisdom, hikers may rest assured in the knowledge that the viper is being pursued by skilful and courageous men of unparalleled persistence.

The *Petit Journal* has reported repeatedly on the exploits of viper hunters and could not but give an honourable place, amidst those brave souls, to a railway worker from Maine-et-Loire, Monsieur Jean Martin.

In the six months from May to October this year Monsieur Martin exterminated 12,032

Het domein Chaumont-sur-Loire en de brieven aan de prins

Joël Girard publiceerde in 2007 een artikel over Jean Martin, die tussen 1911 en 1913 betrokken was bij de jacht op adders op het prinselijk domein van Chaumont-sur-Loire (gelegen tussen Blois en Tours). Girard kreeg inzage in brieven die waren gericht aan de prins, waarin het werk van Martin beschreven werd. Onderstaande toont een beeld van het domein en geeft de inhoud van de brieven prijs.

Aan het begin van de 20^e eeuw, behoorde het domein van Chaumont-sur-Loire toe aan de prins en prinses van Broglie, evenals het kasteel en het park, dat zich uitstrekte over meer dan 2000 ha. Het bestond uit boerderijen, graanvelden, weiden voor het vee en wijngaarden. Een groot gedeelte van het domein was beplant met bomen en hakhout. Op minder vruchtbare percelen groeide heide en brem.

Afbeelding 2: Poserend voor de foto ter illustratie van het artikel in *Le Petit Journal* die tevens uitgebracht werd als prentbriefkaart (Coll. R.J.C. Bronckers). / Plate 2: Posing for the photograph that served as an illustration for the article in *Le Petit Journal* that was also published as a picture postcard (Coll. R.J.C. Bronckers).

vipers, with this extraordinary tally, which may well be a record, being broken down as follows: May, 1,270 vipers killed; June, 1,415; July, 1,974; August, 3,131; September, 3,873; October, 369.

These figures have been confirmed by the Viscount of Toulgoët, the amiable mayor of Saint-Laurent-de-la-Plaine municipality, on whose territory all the catches were made and duly recorded. Given the bounty of 20 centimes per viper destroyed, one can see the brave railway worker has had a fruitful year.

His cold-bloodedness is nonetheless to be unreservedly applauded. To which it may be added that Monsieur Martin availed himself of a bait to attract the reptiles in such large numbers. He jealously guards the secret of this marvellous bait, it must be said, with which he achieves the results that make him, without any doubt, the happiest of all the viper hunters.

The estate of Chaumont-sur-Loire and the letters to the prince

Joël Girard has published an article in 2007 on Jean Martin, who between 1911 and 1913 was involved in viper-hunting on the princely estate of Chaumont-sur-Loire, located between Blois and Tours. Girard was granted access to correspondence to the prince in which Martin's work is described. The following provides a picture of the estate and reports the letters' contents.

In the early 20th century the estate of Chaumont-sur-Loire was the property of the Prince and Princess of Broglie, as were the chateau and park, which extended over 2000 hectares. The estate comprised farmsteads, cornfields, meadows and vineyards, with a considerable proportion planted with trees and coppice-wood. In the less fertile areas grew heather and gorse.

The extensive forests of Sudais, Grange-rouge and Chasse-paille were carefully maintained, planted with noble species - oak, spruce, chestnut - and judiciously

De grote wouden van Sudais, Grange-rouge en Chasse-paille werden met zorg onderhouden, beplant met edele soorten - eik, spar, kastanje -, verstandig beheerd. Dit was niet het geval met de veel kleinere percelen met een arme bodem, zoals het Bois de Bel-air, het Bois des chambres, de Sablons en de Perraudières. Al deze bossen hadden uitgestrekte omzomingen waar, in de meeste van hen, heide of brem groeide. Deze plaatsen waren bevorderlijk voor de uitbreiding van gewone adders, aspisadders, ongiftige slangen en de groene hagedis, in het bijzonder de randen die blootgesteld waren aan de middagzon. De heuvel in de buurt van het kasteel zat ook vol met slangen.

De talrijke ongevallen werden gevreesd, voornamelijk voor de honden die door het gebied zwierven tijdens de jacht, de favoriete bezigheid van de prins en zijn vele gasten. Het leidde ertoe om de jacht te openen op slangen om zich te ontdoen van deze gevaarlijke dieren. In 1911 kwam een buitengewoon persoon naar Chaumont, de heer Martin. Hij hielp de eigenaren van het domein om het aantal slangen te reduceren (zie afbeelding 3). Het was een vaardige man, slim.

Maar luister naar Charles Guilpin, rentmeester van het Domein van Chaumont-sur-Loire, die met Martin praatte en in detail verslag deed over het werk van deze man 'van de wetenschap' in een aantal brieven die hij adresseerde aan de prins van Broglie:

« *Chaumont-sur-Loire, 6 juli 1911*

Mijnheer de Prins,

Martin, de slangenman, is maandagavond aangekomen en is dinsdagochtend aan het werk gegaan. Hij is een erg eenvoudige man vanuit het oogpunt van ijdelheid, naar ik meen, in wie men alle vertrouwen kan hebben. Hij houdt zijn wijsheid voor zich. Hij is erg observerend. Hij had, terwijl hij aan het werk was bij de spoorlijn van Anjou opgemerkt, dat de slangen die zo talrijk zijn in

managed. This was not the case with the numerous smaller parcels of poorer land, such as the Bois de Bel-air, the Bois des chambres, the Sablons and the Perraudières. All these woods had extensive scrubland margins, which were generally covered with heather or gorse. It was these areas that tended to be infested with common vipers, asp vipers, non-venomous snakes and green lizards, especially along the edges open to the afternoon sun. On the hill near the chateau snakes were also abundant.

The frequent incidents were feared, mainly on behalf of the hounds that roamed the area during the hunt, the favourite occupation of the prince and his many guests, and it prompted a decision to unleash a hunt on snakes, to rid themselves of these dangerous creatures.

In 1911 an exceptional character arrived in Chaumont in the figure of Monsieur Martin. He helped the owners of the estate to reduce the number of snakes (Figure 3). He was a skilful man, and clever.

But listen to the words of Charles Guilpin, steward of the Chaumont-sur-Loire estate, who spoke with Martin and wrote a detailed account of the work of this man 'of science' in a series of letters addressed to the Prince of Broglie:

'Chaumont-sur-Loire, July 6th, 1911

Monsieur the Prince,

Martin, the snakeman, arrived on Monday evening and began work on Tuesday morning. He is a very simple soul in terms of vanity, in my opinion, in whom one may have complete faith. He keeps his wisdom to himself. He is very observant. He had noticed, while working on the Anjou railway line, that the snakes there, which in that region are so numerous, were almost always to be found in the same places and in places where the same plants grow. From this he concluded that the plants, the herbs,

die streek, zich vrijwel altijd op de dezelfde plaatsen ophielden en op plaatsen waar dezelfde planten groeien. Daaruit concludeerde hij dat de planten, de kruiden daar om een bepaalde reden stonden. Uiteindelijk wilde hij daar zekerheid over hebben. Vervolgens extraheerde hij het sap van die planten en in de loop van drie jaren van zoek hield hij zijn bezigheid - of meer nog het geheim van de natuur - voor zich. Het is dus met die vloeistof dat hij de slangen aantrekt.

Hij gaat op de volgende manier te werk: omdat hij erg bekend is met de gewoontes van de reptielen, weet hij door de 'geulen' in één oogopslag waar op een plek wat voor slangen zitten, net zoals een stroper een wildspoor herkent. Vervolgens pakt hij met een klein takje wat van zijn vloeistof, zwaait ermee diverse kanten uit en plaatst het op de grond in het mos of tussen het gras. Op die manier maakt hij een zeker aantal 'tenten' en keert enkele uren later terug. De slangen, aangetrokken door de geur, komen van erg ver weg, twee- tot driehonderd meter, zegt hij, en men vindt ze op de plek of dichtbij het punt waar de vloeistof aangebracht is. Martin springt snel op en houdt de slang met zijn voeten vast, slaat hem de kop af of vangt hem levend door hem vast te houden met een stokje van 30 tot 40 centimeter lengte waarmee hij hem hanteert. Afhankelijk van de eigenschappen van het terrein, nat of droog, neemt hij de ene of de andere vloeistof. Soms maakt hij een mengsel.

Dinsdag in het Bois des Chambres, constateerde hij dat er maar weinig adders waren. Inderdaad ving hij maar één adder en één ongiftige slang. Gisteren heeft hij het gedeelte vanaf Delaleu gedaan, de vijver, het zand, la Colinière en de stukken grond tot aan de laan van Bruyère mâle. Hij is teruggekomen met twintig adderkoppen en ééntje van een ongiftige slang. Vandaag doet hij het park en herhaalt het Bois des Chambres en de kleine bosjes van Bel-Air die aan het Bois de Chambres grenzen.

Mijn zoon heeft Martin niet uit het oog verloren, maar meer om hem te gidsen dan om hem te controleren; dat hinderde hem niet,

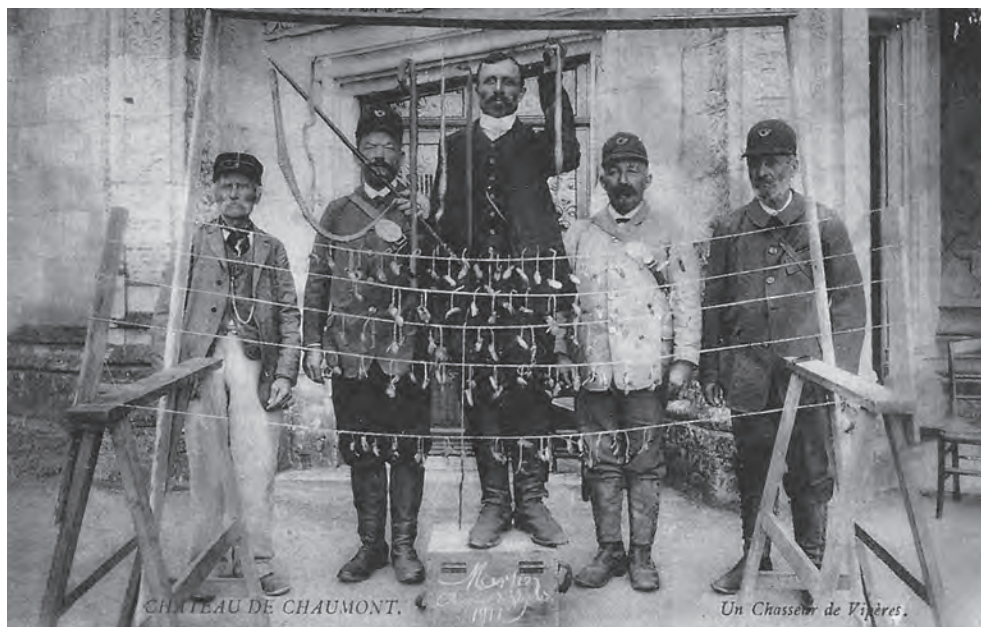
grew there for a certain reason. In the end he wanted certainty on the matter. What he did next was extract the sap from those plants and over the course of three years of searching kept his activity - or rather nature's secret - to himself.

And so it is with that liquid that he attracts the snakes.

He goes to work as follows: being so familiar with the reptiles' habits, he knows at a glance from the groove-like tracks which snakes are present in which part of an area, just as a poacher recognizes the tracks of game. With a small twig he then takes some of his potion, waves it around in various directions and sets it on the ground in the moss or grass. In this way he creates a certain number of 'tents', to which he returns several hours later. The snakes, attracted by the scent, come from afar - two to three hundred metres, he says - and one then finds them at the spot or close to where the liquid has been applied. Martin rapidly leaps to his feet, trapping the snake underfoot, knocking its head off or catching it alive by pinning it down with a stick 30 to 40 centimetres long with which he manipulates the beast. Depending on the nature of the terrain, wet or dry, he uses one or other of his potions. In some cases he prepares a mixture.

Tuesday in the Bois des Chambres he concluded that the vipers were but few in number. And indeed, he caught just one viper and one non-venomous snake. Yesterday he did the stretch from Delaleu on down: the lake, the sand, la Colinière and the various patches up to the lane from Bruyère mâle. He returned with twenty viper heads and one of a non-venomous snake. Today he is doing the park and revisiting the Bois des Chambres and the small patches of woodland at Bel-Air bordering on the Bois de Chambres.

My son did not lose sight of Martin for a moment, but more as a guide than to check on him; that did not hamper him, on the contrary, he was pleased to explain his methods, without divulging the secret of his concoction.

Afbeelding 3: Martin wordt achter zijn trofeeën ondermeer vergezeld door twee bewakers, Brisson rechts en Delaleu links. Uiterst links zien we Robert de boswachter van Sudais en de man uiterst rechts is mogelijk een bediende van het kasteel. De foto werd genomen op de binnenplaats van het kasteel, voor de trap (Coll. R.J.C. Bronckers). / Plate 3: Martin standing behind his trophies, flanked by two of the estate guards, Brisson on the right, Delaleu on the left. On the far left we see Robert, the gamekeeper of Sudais, while the man on the far right is possibly one of the chateau servants. The photo was taken in front of the steps in the chateau courtyard (Coll. R.J.C. Bronckers).

integendeel, het deed hem plezier om zijn werkwijze uit te leggen, zonder het geheim van zijn samenstelling prijs te geven.

Het is pas drie jaar dat hij zich hiermee bezighoudt en alleen op zijn vrije dagen. In Anjou krijgt hij een premie van twintig centimes per adderkop betaald; het is alleen vanwege deze premie dat hij een adderverdelger is geworden. Daarbij gaat hij, op zijn fiets, te werk als een stroper, in een straal van 25 tot 30 kilometer vanwaar hij woont.

Hij zegt er veel werk mee te hebben gehad om tot de samenstelling van zijn vloeistof te komen, die pas vorig jaar perfect was. Het is een geheim dat aan de natuur ontfutseld is. Chaumont is zijn eerste officiële opdracht. Vorig jaar was hij gevraagd, maar hij had geen vrij kunnen krijgen.

...

Ik heb de eer, mijnheer de prins, uw zeer nederige en toegewijde dienaar te zijn.
Getekend: Guilpin.

He has only been doing this for three years, and only on his days off. In Anjou he is paid a bounty of twenty centimes for each viper head; it is solely on account of this bounty that he has become a viper exterminator. To this end he goes to work like a poacher, cycling around in a radius of 25 to 30 kilometres from where he lives.

He says he has laboured long on getting the composition of his potion right, only achieving perfection last year. It is a secret gleaned from nature.

Chaumont is his first official commission. Last year he was asked, but was unable to take days off.

...

I have the honour, Monsieur the Prince, to remain your humble and obedient servant.
Signed: Guilpin.

P.S. Martin has returned from the Bois des Chambres. Having fortified his bait, he is hap-

P.S. Martin is teruggekeerd uit het Bois des Chambres. Omdat hij zijn lokaas versterkt had, is hij gelukkiger geweest dan dinsdag: hij maakt gewag van 24 adderkoppen, waarvan twaalf uit het bos zelf en twaalf uit de bosjes van Bel-Air. »

Dezelfde dag voegt Charles Guilpin een kaartje toe aan de brief:

*« Guilpin heeft de eer om mijnheer de prins te informeren, als vervolg op zijn brief van vanavond, dat Martin teruggekeerd is uit het park met twee adders, waarvan er een-tje gevangen is in het talud boven de burcht bij de grote ceder en een andere ertegenover in het metselwerk van het kerkhof, nabij de kiosk, wat [de vangst] vandaag op 26 brengt.
6-7-11- 8 uur 's avonds. »*

Blijkbaar waren de bossen en wouden van het landgoed gunstig voor het leven en de voortplanting van de slangen, getuige de substantiële vangsten die verricht zijn in het gebied.

Dit sluit aan bij het vervolg van de vijf op Chaumont doorgebrachte dagen. Martin vernietigde er 134 adders en drie ongiftige slangen. Laten we Charles Guilpin de vangsten maar eens specificeren:

« Chaumont-sur-Loire, de 10^e juli 1911

Mijnheer de Prins

Martin, de slangenman, is gisteren teruggekomen, na 134 adders en drie ongiftige slangen gedood te hebben. Hieronder het overzicht:

<i>Park</i>	<i>2</i>
<i>Bois des chambres</i>	<i>22</i>
<i>Petit Bois Bel-Air</i>	<i>35</i>
<i>Aangrenzend gebied</i>	<i>11</i>
<i>Vijver, Sablons, Colinière en omgeving van Colinière</i>	<i>26</i>
<i>Marnière Subleine, Bois des fosses, Bois de coteau, Perraudières</i>	<i>73</i>
<i>Totaal</i>	<i>134</i>

pier than on Tuesday: he reports having taken 24 viper heads, twelve of which from the forest itself and twelve from the Bel-Air woodland.

The same day Charles Guilpin appends a card to the letter:

*Guilpin has the honour to inform Monsieur the Prince, further to his letter of this evening, that Martin has returned from the park with two vipers, one of which was caught on the bank above the fort near the large cedar, the other opposite, in the brickwork of the cemetery near the garden pavilion, bringing today's [catch] to 26.
6-7-11- 8 o'clock in the evening.*

The woods and forests of the estate were evidently excellent living and breeding grounds for the snakes, witness the substantial catches made in the area.

This is confirmed by the rest of the five days spent at Chaumont, during which Martin exterminated 134 vipers and three non-venomous snakes. For a specification of the catch let us again turn to Charles Guilpin:

Chaumont-sur-Loire, July 10th, 1911

Monsieur the Prince,

Martin, the snakeman, returned yesterday, having killed 134 adders and three non-venomous snakes. Below, the specifications:

<i>Park</i>	<i>2</i>
<i>Bois des chambres</i>	<i>22</i>
<i>Petit Bois Bel-Air</i>	<i>35</i>
<i>Adjacent area</i>	<i>11</i>
<i>Lake, Sablons, Colinière and area around Colinière</i>	<i>26</i>
<i>Marnière Subleine, Bois des fosses, Bois de coteau, Perraudières</i>	<i>73</i>
<i>Total</i>	<i>134</i>

Because the vipers may still be drawn to the bait for several days yet, the guards may well be able to destroy several more in the days to come.

Omdat de adders nog enkele dagen kunnen afkomen op het lokaas, zou het nog kunnen gebeuren dat de bewakers er enkele meer vernietigen. »

Het jaar daarop keerde de 'slangenman' terug naar Chaumont om zijn werk voort te zetten. Hij stelde voor om in de lente te komen, ten einde de volwassen slangen te doden vóór de geboorte van de jongen. Dat werd een mooi succes.

« *Chaumont-sur-Loire, 3 juni 1912*

Mijnheer de Prins,

....

Martin heeft niet veel volwassen slangen gedood. Het was te vroeg, heeft hij gezegd.

Zie hier:

14 gewone adders

2 aspisadders

12 ongiftige slangen

2 groene hagedissen

Bij de veertien adders zaten veel vrouwtjes die 109 kleintjes bevatten. In zekere zin was hij niet te vroeg vanwege al die jongen die de dag niet meer hebben kunnen zien. Martin is voornemens om in juli terug te komen.

.... »

De prins was op zijn domein gedurende de zomer, maar er was geen correspondentie tussen de beheerder en diens meester.

Martin werd nog een keer ontboden in het jaar daarop, in 1913. Ongelukkigerwijs was hij ziek en kon hij zich niet verplaatsen. Op aandringen van mevrouw de Prinses stuurde hij een klein flesje met zijn magische vloeistof op. De bewakers van het landgoed werden aangewezen om de vloeistof aan te brengen.

« *Chaumont-sur-Loire, de 3^e mei 1913*

Mijnheer de Prins

Op verzoek van mevrouw de Prinses heb ik dit voor de slangen doorgegeven aan

The next year the 'snakeman' returned to Chaumont to continue his work. He proposed coming in spring, in order to kill the adult snakes before a new generation was born. This proved a great success.

Chaumont-sur-Loire, June 3rd, 1912

Monsieur the Prince,

....

Martin has not killed many adult snakes. It was too early, he said. Here, the results:

14 common vipers

2 asp vipers

12 non-venomous snakes

2 green lizards

Among the fourteen vipers were many females, carrying a total of 109 young. In a sense he was not too early, given the numerous young that will now no longer see the light of day.

Martin proposes to return in July.

....

The prince was on his estate during the summer, but there was no correspondence between the estate manager and his employer.

The next year, 1913, Martin was called back once more. Unfortunately he was ill and unable to travel. On the insistence of Madame the Princess he sent a small flask of his magic potion. The estate guards were charged with applying the liquid.

Chaumont-sur-Loire, May 3rd, 1913

Monsieur the Prince,

At the request of Madame the Princess I have passed this on to Martin with regard to the snakes. He told me that he would send me a flask of his potion, which has never before left his hands, despite numerous requests over many years. It is a favour which, as he puts it, he cannot refuse the Princess, who has treated him so well, and as a measure of his trust in us.

Martin. Hij vertelde me dat hij me een flesje met zijn vloeistof stuurt die nog nooit zijn handen verlaten heeft, ondanks de vele verzoeken daartoe gedurende lange tijd. Het is een gunst die hij, zoals hij zegt, mevrouw de Prinses niet kan weigeren, die zo goed voor hem is geweest en vanwege het vertrouwen dat hij in ons schenkt.

Robert en de bewakers Brisson en Delaleu die Martin altijd hebben geholpen bij zijn werk, zullen de vloeistof gebruiken, maar daartoe moeten we een gunstige temperatuur afwachten, want het is verschrikkelijk weer, bijna iedere dag kou en regen gedurende lange tijd. »

Ongelukkig genoeg was de vloeistof niet magisch voor Brisson en Delaleu. Ondanks de aanbevelingen van Martin en de observaties die de bewakers in voorafgaande tochten met hem hadden gedaan, waren zij niet in staat om slangen te vernietigen. Guilpin smeekte Martin dan ook om te komen zodra hij hersteld zou zijn, wat hij aan de prins schreef.

« *Chaumont-sur-Loire, 30 mei 1913*

...

Vanwege erg warm en onweerachtig weer dat gunstig scheen voor de slangen heeft Robert met de bewakers Brisson en Delaleu gisteren de vloeistof van Martin geprobeerd op 26 verschillende plaatsen in het Bois de chambres en aangrenzend gebied. De resultaten zijn volstrekt negatief. Waar ligt dat aan? Gisteravond heb ik Martin dan ook geschreven om hem op de hoogte te stellen van ons fiasco en hem te vragen te komen zodra zijn gezondheid hem dat toestaat. »

De vloeistof die Martin samenstelde was niet werkzaam zodra hij zich in handen van het doet er niet toe wie bevond. Is dat vanwege de toegepaste methode, van de plek waar hij werd aangebracht of van het moment waarop hij werd gebruikt? Het staat vast dat deze vloeistof slechts zijn meester erkent en hem alleen dient om het te gebruiken. Op z'n minst is het slechts een

Robert and the guards Brisson and Delaleu, who have always assisted Martin in his work, are to use the liquid, but for that we must await more clement temperatures, for the weather is terrible: cold almost every day, with extended periods of rain.

Unfortunately, for Brisson and Delaleu the potion was not magic. Despite Martin's recommendations and the guards' observations during earlier trips with him, they failed to exterminate a single snake. Guilpin therefore begged Martin to come back as soon as he had recovered, about which he notified the prince.

Chaumont-sur-Loire, May 30th, 1913

...

Given the very warm and thundery weather apparently conducive to snakes, yesterday Robert tried out Martin's liquid with the guards Brisson and Delaleu at 26 different places in the Bois de chambres and surrounding area. The results were entirely negative. Why should this be? Yesterday evening I therefore wrote to Martin to inform him of our fiasco and asked him to come as soon as his health permitted.

The potion prepared by Martin apparently did not work once in the hands of others. Was this because of the method followed, the place it was applied, or the time of application?

Evidently, this liquid recognized only its master, tolerating him as its sole worthy applicant. At the very least it was merely a requisite attribute for Martin to fulfil his task, his work.

It seems likelier that Martin, an excellent observer of nature, who went about his work like a qualified poacher, was able to identify the spots where the snakes came to warm themselves on the tracks along the woodland edges. His main observations derived from his knowledge of plants, weather conditions (sunny, thundery, rain...) and soil characteristics. The slopes in the

noodzakelijk attribueert voor Martin om zijn werk te kunnen volbrengen, zijn oeuvre.

Het schijnt aannemelijker dat Martin, uitstekend waarnemer van de natuur, die te werk ging als een bekwaam stroper, in staat was om de plekken te bepalen waar de slangen zich kwamen opwarmen op de paden, in de beboste zomen. Zijn voornaamste observaties hadden als oorsprong de kennis die hij had van planten, van de weersomstandigheden (zonnig, onweerachtig, neerslag...), van de eigenschappen van de bodem. De hellingen van het gebied (taluds, slootkanten), de sporen op de grond en op de planten, achtergelaten door deze dieren, het frequenteren van plekken door mensen en dieren, stonden hem eveneens toe om zich te richten op het uitoefenen van zijn kunst en hem te vereren met de titel 'ad-dervanger' (Girard, 2007).

Volgens Raclin & Harouy (1998) was Jean Martin op 10 december 1912 betrokken bij een ernstig treinongeval. De *Petit Courrier* meldde twee dagen later zelfs, zonder dit te kunnen bevestigen, dat Martin zijn benen waren afgesneden. Dit kan verklaren waarom hij in 1913 niet meer naar het domein Chaumont-sur-Loire ging. Het leek erop dat zijn carrière bij de spoorwegen was afgelopen en dat hij ook als adderjager niet langer actief kon zijn.

Dankwoord

Dank aan dr. Marcel van der Voort voor het vertalen van een Franstalig artikel en Nigel Harle voor de vertaling naar het Engels.

Literatuur

Girard, L. (2007) - Martin, Chasseur de vipères. *Association 'Chaumont sur Loire au fil du temps'*. 4 p.

Raclin, M. & Harouy, M. (1998) - Une mémoire sur les rails - Le Petit-Anjou au quotidien.

area (banks, ditch sides), the tracks on the ground and on plants left behind by these creatures, and the frequenting of particular spots by both man and beast, likewise allowed him to apply his art, justifiably honouring him with the title of 'viper catcher' (Girard, 2007).

According to Raclin & Harouy (1998), on December 10th, 1912 Jean Martin was involved in a serious train crash. Two days later the *Petit Courrier* even reported, without being able to provide confirmation, that Martin's legs had been amputated. This might explain why he failed to return to the Chaumont-sur-Loire estate in 1913. It would seem that his railway career was over and that he would no longer be able to pursue his work as a viper catcher.

Acknowledgements

I thank Dr. Marcel van der Voort for his translation of a French article and Nigel Harle for the translation into English.

References

Girard, L. (2007) - Martin, Chasseur de vipères. *Association 'Chaumont sur Loire au fil du temps'*. 4 p.

Raclin, M. & Harouy, M. (1998) - Une mémoire sur les rails - Le Petit-Anjou au quotidien.

